

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha číslo 1: Praktická doporučení pro zvládnání dobré komunikace s člověkem s demencí. Inspirace z knihy Faith Gibson: Reminiscence and Life Story Work, kapitola 6.1

Příloha číslo 2: Neupravený přepis hodnotícího závěrečného rozhovoru s manželkou Petra, spolu se zněním okruhu otázek v příkladě dobré praxe číslo 1: Intenzivní individuální reminiscenční práce zaměřená na klienta s těžkým kognitivním deficitem. Vztahuje se ke kapitole číslo 7.3.7.

Příloha číslo 3: Fotografie z průběhu reminiscenčních setkání s Petrem. Vztahují se ke kapitole číslo 7.

Příloha číslo 4: Znění otázek závěrečného rozhovoru a přepis některých odpovědí klientek v příkladu dobré praxe číslo 2: Distanční reminiscence v podpoře klientek pobytové sociální služby během pandemie Covid-19. Vztahuje se ke kapitole číslo 8.5.4.

Příloha číslo 5: Fotografie koláží vzniklý z rozhovorů. Vztahují se ke kapitole číslo 8.

Příloha číslo 1: Praktická doporučení pro zvládání dobré komunikace s člověkem s demencí. Inspirace z knihy Faith Gibson: Reminiscence and Life Story Work, kapitola 6.1.

- Před návštěvou člověka s demencí je dobré získat nové informace o jeho stavu a domluvit, že bude na schůzku připraven (např. má správně nasazené naslouchátka, aby slyšel)
- Místo setkání by nemělo být rušeno žádnými rušivými vlivy (televize, jiný rozhovor apod.). Místnost by měla být světlá.
- Při komunikaci si nezakrývat ústa, aby nás bylo slyšet a nemocný člověk mohl odezírat.
- Důležitý je oční kontakt, sedíme na stejné úrovni jako druhá osoba. Zůstáváme na jednom místě, v klidu, abychom neodváděli pozornost. Jakýkoliv neklid osoba s demencí vycítí.
- Před samotným rozhovorem se snažíme upoutat druhou osobu, usmějeme se, povzbudivě přikyvujeme a usmíváme se během celého rozhovoru.
- Rozhovor začínáme většinou my. Pro lidi s demencí je obtížné začít, obvykle jim trvá než se do hovoru dají.
- Pokud je člověk neklidný, jděte společně projít. Mluvit za chůze je však složitější.
- Důležité je mluvit pomalu a zřetelně. Nemluvit shora a nad hlavou někomu jinému. Nemluvit dětinsky. Neopravujeme, nehádáme se, pracujeme s tím, co je řečeno.
- Používáme krátké věty, otázky jsou jednoduché a přímé. Ptáme se vždy jen na jednu věc. Otevřená otázka povzbuzuje širší vybavování. Pokud není otázce na poprvé rozumět, přeformuluje se jí. Nespěcháme s odpovědí. Dám čas člověku, aby odpověděl ve svém tempu. Buďme otevření různým výkladům.
- Vyjadřujeme se pomocí gest, používáme pantomimu, předvádění.
- Reagujeme na emoce, na to, co nám člověk chce říci. Není potřeba se zabývat věcnou správností.
- Pokud si myslíme, že v daný okamžik může být dotek užitečný, použijeme ho. Nebojíme se humoru, společně se radujeme.¹

---

¹ GIBSON, F. Reminiscence and life story work, str. 196-7

Příloha číslo 2: Neupravený přepis hodnotícího závěrečného rozhovoru s manželkou Petra, spolu se zněním okruhu otázek v příkladě dobré praxe číslo 1: Intenzivní individuální reminiscenční práce zaměřená na klienta s těžkým kognitivním deficitem. Vztahuje se ke kapitole č. 7.3.7.

1. Jak jste vnímala jednotlivé návštěvy, při kterých jsme používali reminiscenční techniky? Jaký jste měla pocit z toho, jak setkání vnímá manžel?

Já osobně vnímám návštěvy velmi pozitivně a vždy se těším, až k nám přijdete. Vy umíte pracovat s manželem úžasně. A pro manžela si myslím znamená také obrovský přínos. On už vždy ví, že přijdete. Ukazuji mu před vaší návštěvou vaši fotku, připravíme knihu. On už ví, že se něco bude dělat u jeho stolu. Myslím, že už vás poznává. To, jak ho to baví, vidíme i na tom výsledku, i to, jak k práci přistupuje. Myslím, že to bylo před měsícem nebo dvěma, kdy jsem říkala, že už méně mluví. Pak jste jednou přišla a já byla vedle v pokoji a říkám si, vždyť on mluví. On pořád mluví, komunikuje. Víc, než se mnou. Máte svoje metody, víte, jak na něj, co s ním dělat, jak mu pomoci, aby se sám vyjádřil. I teď jsem poslouchala a byla jsem překvapená, jak reaguje.

2. Jaký význam měly podle vás kreativní techniky, které jsem používala (např. výroba knihy života, poslech hudby) pro Petra? Jaký měly dopad na něj, pokud byl nějaký? Úplně nejlepší výběr, protože to dělal celý život. Zvolila jste přesně to, co se s ním dá dělat. Některé činnosti jsou již jen mechanickým opakováním starého, ale tady vlastně měl možnost nějaké seberealizace. Vy jste ho v tom velmi podporovala. Se mnou už nikdy nevystříhává. Když jsem viděla, jak pracuje s nůžkami, jako by to nebyl ani on. Uvědomila jsem si, jak pracuje rukama, takže to vlastně pořád umí, je šikovný, a hlavně ho to velmi baví, zaujme ho to vždy, sedí u toho, není neklidný, jak si ten stůl ještě upraví, co sám ještě vymýšlí...Člověka to překvapí, co se v tom mozku ještě děje. Někdy nemůže najít lednici, je úplně mimo a potom vidím, jak je ve své práci šikovný, spokojený. Kreslil od dětství, jeho tatínek maloval. Je to jeho největší zájem a že jich měl hodně.

3. Jaký dopad měla podle vás aktivita na celkový stav vašeho manžela? Máte pocit, že mu přinášela něco nového, smysluplného?

Určitě smysluplné, zábavné, hodnotné činnosti. To bylo vidět. Jak jsem řekla, bylo to velmi dobře zvolená aktivita. On tak pookřál vždycky. Byl aktivní. Nekoukal jen z okna,

protože se nic neděje. Dělal něco, co ho baví a koukal se zájmem na svoje kresby. Můj manžel mi i pomáhá v kuchyni, ale jak se zhoršuje, zapomene, co má dělat s tím nádobím. Ale u toho svého stolu ví, co kde je. Nikdy nic nehledá, vydrží tam i sám sedět a kreslit. Tam je to pořád ještě jeho místo. Přinášelo mu to klid, chuť ještě něco nového zase udělat.

4. Máte pocit, že mu tato aktivita může pomoci v lepší komunikaci s okolím, k větší aktivitě, samostatnosti? A jak?

Zatím nevím, jak budeme používat knihu. Ale třeba děti, které ho nevidají tak často sebou vždy přinesou fotky, aby si s tatínkem popovídali při jejich prohlížení. Říkala jsem jim, že to dělá s vámi. Myslím, že kniha pak bude mít pro ně velkou cenu, a hlavně pro Petra, který bude moci ukázat, kdo byl. Někteří se už těší. Budeme se moc pyšnit, Petr může říkat, kdo byl, že ještě tvoří, kreslí, jako kdysi. To se vlastně těším, že budeme někde sedět a on bude ukazovat: „To jsem já.“, protože když si spolu knihu prohlížíme, tak sice mu to občas trvá, ale pak řekne: „To jsem já.“ nebo „To je Petr.“

Pozdější odpověď, když začali knihu aktivně využívat:

Je to neuvěřitelné. Petr se od knihy neumí odtrhnout... Měli jsme na návštěvě dobrou kamarádku, která nás zná moc dobře a ona i její děti žasly. Petr je zase středem pozornosti, ukazuje, po svém vypráví, všichni oceňovali, jak je šikovný, jak krásně ještě kreslí, jak dokáže vyrobit tak krásnou knihu. Byl tak spokojený. Vůbec si nevšimal chlebičků, které byly na stole... Měli jsme všichni témata na rozhovor.

5. Myslíte si, že výběr témat a způsob komunikace byl vybrán správně?

Ano, vybrali jste ty nejdůležitější momenty v jeho životě a jak jsem říkala, už ho skoro neslyším mluvit, ale s vámi, když komunikoval, na co všechno si vzpomněl... Ty jména kamarádů... to jsem nevěřila. Nikdy to nebylo nic špatného, do ničeho jste ho nenutila, myslím, že to bylo přiměřené a Petr reagoval velmi hezky.

6. Máte dojem, že společná setkání, kterých jste se také někdy účastnila, nějakým způsobem ovlivnila váš pohled na manžela, dozvěděla jste se něco nového, pomohlo vám to nějak (nemusí se týkat jen vzpomínek)?

Pro mě je to obrovský přínos. Vy jste se s ním naučila pracovat na jeho téma, s jeho životem. Vidím, že on zase nějak reaguje, že není úplně tupý, nehledí do nikam, nemlčí, reaguje. Jsem vždy tak šťastná, že tady s námi je.

7. Jak jste byla spokojená s tím, jak jsem vedla setkání já?

Vždy jsem se těšila, že přijdete. Je to pro nás svátek. Jak jsem již řekla, vy ho nějak probudíte, rozmluvíte. I ty věci, které jste mi poradila, mě osobně, to byl taky přínos. Mluvily jsme spolu o nemoci, o různých projevech, byla jsem ráda, že se zase dozvím něco nového, jak se dívat ještě jinak a vidím, že Petr pořád má silné emoce, prožívá... Jsem ráda, že můžu zase vidět to hezké a dokázat lépe rozlišit, co všechno je nemoc.

8. Myslíte si, že vy sama (případně instituce) můžete použít nějaké techniky, které jsme používali při reminiscenčních setkáváních s Petrem?

Ano. No nedělám to tak komplikovaně a pečlivě jako vy, nemám tolik času, ale taky mu nabízím nějaké fotky a obrázky na překreslování a pak o tom mluvíme. To má opravdu rád a zabaví se tím. Dělal to, i když byl hospitalizovaný v nemocnici, poradila jsem jim, aby mu dali papír a tužky a něco, co by mohl překreslovat a pak se zkusit s ním o tom pobavit. Ale těším se na používání knihy v budoucnu. To bude zase něco dalšího.

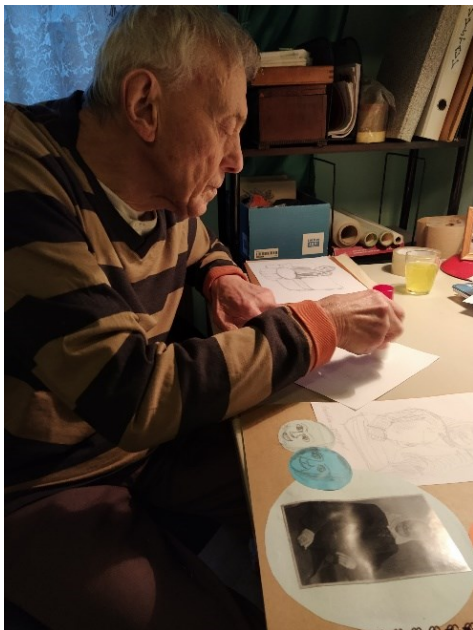
9. Máte ještě něco dalšího, co byste ráda dodala k uskutečněným setkáním?

Jen v tom pokračovat, jen tak dál, jen povzbuzovat lidi, a snažit se je zapojovat, aby v tom nebyli sami. Tím myslím především nemocné, ale i jejich pečovatele. Aby tuto pomoc využili všichni, jen jak je to možné, protože být na to sám, to se nedá. Vidím, jak moc to pomohlo nám dvěma.

Manželka pana Petra souhlasila s takto uveřejněným příběhem. Souhlasila, protože jí připadá důležité, aby se víc o lidech trpících touto nemocí informovalo. Její souhlas mám uložený, stejně jako souhlas ke zveřejnění fotek.

Příloha číslo 3: Fotografie z průběhu reminiscenčních setkání s Petrem. Vztahují se ke kapitole číslo 7.

Ukázky z výroby knihy.

Ukázky z knihy.

Příloha číslo 4: Znění otázek závěrečného rozhovoru a přepis některých odpovědí klientek v příkladu dobré praxe číslo 2: Distanční reminiscence v podpoře klientek pobytové sociální služby během pandemie Covid-19. Vztahuje se ke kapitole číslo 8.5.4.

1. Co bylo pro vás na reminiscenčních setkáních vedených přes počítač příjemné a co nebylo?
2. Mělo pro vás význam, že jsme společně vzpomínali, mluvily? Pokud ano, jaký?
3. Máte pocit, že vám vzpomínání dávalo nějaký smysl? Pomohlo vám to nějakým způsobem v dané situaci? Jak?
4. Které témata vám byla blízká, na které jste ráda během skypových rozhovorů odpovídala?
5. Jaké to pro vás bylo, mluvit s obrazovkou?

Ad1) Nejlepší bylo, že jsem viděla vaši tvář, jak se usmíváte. Všichni byli vždy zabalení, jen přišli, už zase odešli. Vy jste zůstala a bylo vás vidět.

Co bylo příjemné nebo nepříjemné? Nevím. Byla jsem ráda, že vás vidím, dlouho jsem nikoho pořádně neviděla. Byla bych radši, kdybyste přišla sama, ale i tak jsem se moc těšila. Někdy nás něco přerušilo, někdy jsem taky neměla moc chuť si povídat. Vy jste mě vždy nějak dokázala. Když jste pak pustila nějakou píseň, tak to bylo fajn, přišla jsem na jiné myšlenky.

Byla jsem překvapená, co bude? Něco jste řekla a já jsem si řekla, že si vlastně povídat chci. Bylo fajn vám říct na co myslím a vy jste mě neodsoudila.

Ad2) Vzpomínaly jsme spíše na hezké chvíle, tak jsme se hodně nasmály. To bylo moc fajn. A jak jsme vzpomínaly na to, jak jsem šila svojí první žínku. Byla jsem tak nešikovná! A v dospělosti jsem šila šaty. Kdo by to byl do mě tenkrát řekl! Vy jste to všechno poslouchala, takové moje řeči... a jak jsme si dělaly chutě, když jsme vzpomínaly na vaření...

Byla jsem ráda, když jsme vzpomínaly na hezké chvíle. Víte, když je člověk pořád tak sám, má takové zlé myšlenky. Vy jste přišla aspoň na obrázku a našla jste si čas mě vyslechnout. Byla jsem ráda, že se o mě zajímáte. Když jsem vás pobavila svým příběhem, tak jsem byla ráda, že vám můžu taky něco oplatit.

Byla to změna, že jste přišla z obrazovky. Jinak člověk jen kouká do stropu a nemůže nic. Pomáhalo mi to moc, já se na vás těšila. Kolikrát tolik, že jsem ze začátku nevěděla, co říct. Věděla jsem, že čekáte na odpověď, ale byla jsem zaskočená, že tam jste a nejste. Pak jsem si zvykla, věděla jsem, že potom přijde to hezké. Nikdy jsem s nikým tolik nemluvila tak hezky o sobě.

Ad3) Říkávala jsem si, že život nemusí být jen mračiva. Ale takhle, být sama, to jsme nikdy nezažili. Byla válka, nebylo to lehké, ale sama jsem takto nikdy nebyla.

Byla jsem překvapená kolik vzpomínek mám. Na co všechno jsem si vzpomněla, měly jsme pořád o čem mluvit. Už jsem úplně zapomněla, jaké to někdy bylo.

Před spaním jsem si pak představovala ty hezké chvíle, o kterých jsme mluvily. Úplně jsem viděla to kluziště, cítila ten čaj, který se vařil v hrnci na prádlo a maminku, jak mi hubuje, proč se nejdu radši napít domů.... Líp se mi usínalo.

Taky jsem se těšila na obrázek, který z toho bude. Jak jsme připravovaly texty k fotkám, bavily se o tom, jak, co vypadalo. Když jsme mluvily o tom oblečení, měla jsem chuť vidět zase ty látky....

Ad4) Bylo to příjemné vzpomínání – dětství, manželství, děti...Ponořila jsem se do hezkých vzpomínek, do světa, který jsem znala. Bylo to blízké. Vzpomínka na maminku, která byla nejhodnější člověk. Moc jsem jí milovala. To mi pomáhalo.

Ty veselé vzpomínky. Jak jsme se nasmály, jak jsem „jako“ lyžovala a nemohla se zvednout, když jsem upadla. Jaké jsem dělala průšvihy.

Hezké vzpomínky z dětství – jak padal sníh, jak jsem vyváděla, na první lásku...no já vyváděla, vůbec se nedivím, že mě tenkrát táta tak huboval. Ale občas přišly i ty smutné. Jak jsme si pak pouštěly písničky nebo prohlížely obrázky, tak to mi taky zlepšilo náladu, člověk zapomněl.

Ad5) Když jste v pokoji, je to lepší. Přes obrazovku je to dobrý, ale není to úplně ono. Těšila jsem se, že budete jednou „živá“. Taky se mi někdy dobře nesesedlo. Musela jsem být v jedné poloze, abych vás slyšela a někdy to bylo na mě moc. Ale to nevadilo.

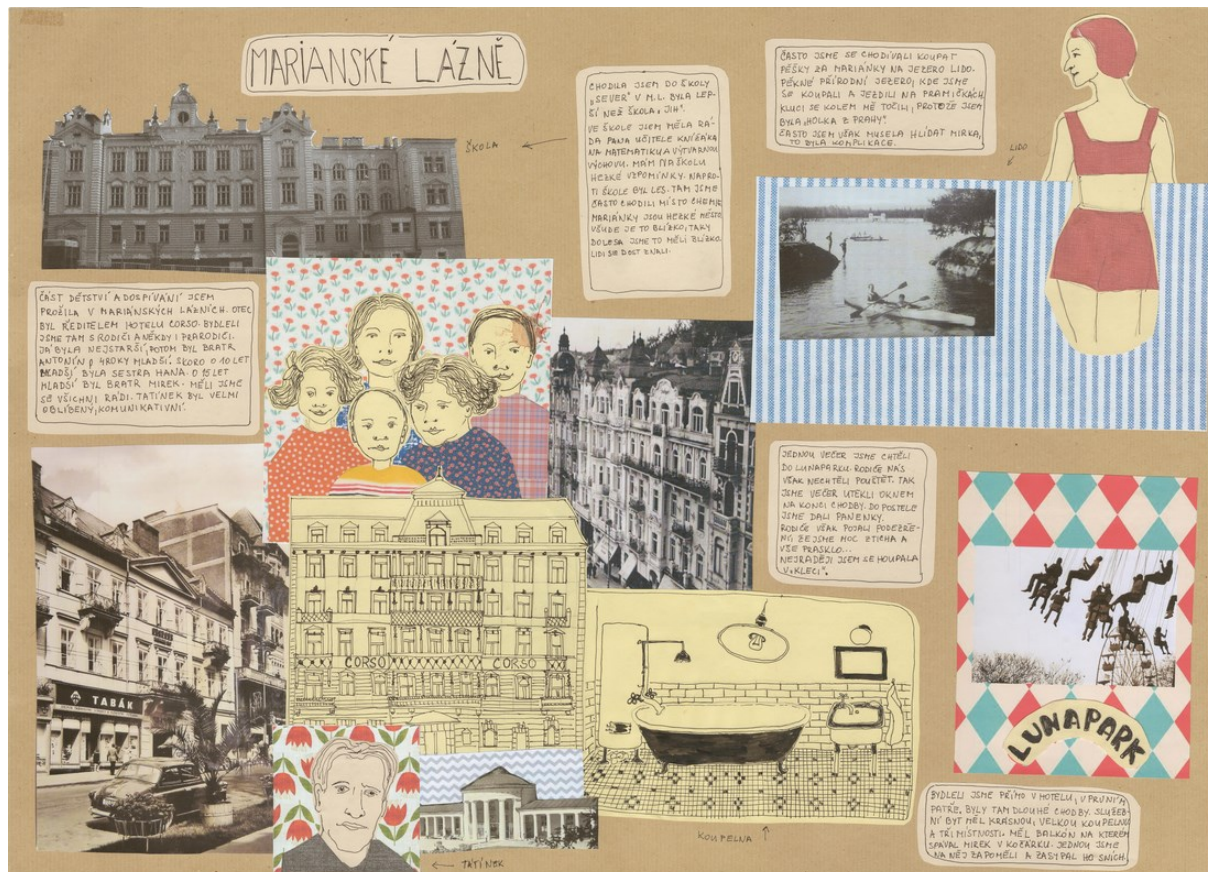
Byla jste jako živá, jako stroj jste nevypadala, slyšela jsem dobře. Povídaly jsme si jako vždy, nebylo to strojené. Obraz byl dobrý, viděla jsem vás dobře. Dobře to naštelovali, tak to bylo dobrý.

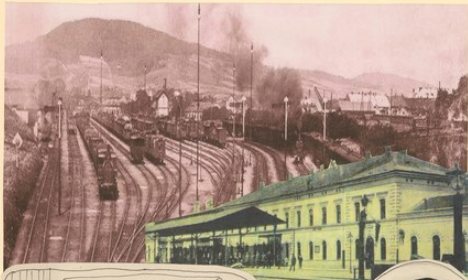
Obrazovka nebyl problém. Obrazovka byla blízko, úplně jsem měla pocit, že jste se mnou. Obrazovka je lepší. Když mají cosi přes pusy, tak jim vůbec nerozumím.

Byla to taky změna. Když je potřeba přijdete z obrazovky, pak se zase objevíte v pokoji, když už to jde. Je to prima, že to bylo možné.

Počítač mi přišel takový důvěrnější, přijatelnější než telefonování bez obrazu. Vidím i výraz v obličeji, člověk je nějak blíže než v telefonu. Taky víc vydržím mluvit. Taky nemusím držet nic v ruce.

Příloha číslo 5: Fotografie koláží vzniklý z rozhovorů. Vztahují se ke kapitole číslo 8.

PRAZDNINY U BABIČKY ČESKÉ TŘEBOVĚ

K BABIČCE JSEM JEZDILA
VLAKEM ČESKA NAŠA ŽENA
MĚ NIKDOU NA TO
RÁDA JEJCH SE DÍVALA
S OČMA POKRÁDÁJE.
JEJÍ JEŠTĚ MĚLO
JEJÍ ČASNO A VEČER

MOJE BABIČKA VLASTNĚ NE-
BYLA MOJE VLASTNÍ, MŮJ DE-
DEČEK, KTERÝ BYL NĚMEC,
MĚL TŘI ŽENY, PRVNÍ DVĚ
ZENKELY U PORODU TŘETÍ ŽE-
NA, BABIČKA GENDREVA BYLA
Z MORAVY, BYLA NOC HODNĚ
JÁ SI VĚDY FOUŽOUVALA ZA
SVOJÍ BABIČKOU.
DĚDA NEUMĚL ČESKY, ALE
DĚTI DAL DO ČESKÝCH ŠKOL
PRACOVIL NA DRAŽE, ŽEMĚL
BEŽY, BABIČKA SE UŽ NIKDY
NEVDALA, MĚLA DĚDU NOC RÁ-
DA, CHODILA VĚDY V ČERNĚM
DŘEVĚ DO KONCE ŽIVOTA
SMUTEK.
NA PRAZDNINY JSEM JEZ-
DILA RÁDA, ŽIVAL TAM I
BRATRANEC, TONDA, ON BYL
TAKOVÝ CHYTRAVÝ, JAKO DVĚCH
LETY TĚŠE ONEMOCNĚL
V KLUČKA, KDE ZYL ZA REVOLU-
CE V ROCE 1947 S RONČI

BYLETA V PRAHE, DONELI TĚLA
KOLEM V SONDÁRĚ S HOLLANDI
PŘED VEČER, JIŠE SE DĚVALY
NA SAKEMULACH PŘED DĚMCI, KOLEM ČMĚDIL
KOLIBEDĚ A ZNAPIL, VĚDY SE ENSTRÁLLI NA KAS
KOLÍ.

ČESKA TŘEBOVÁ BYLA TAKOVÝ MALÝ MĚSTEČKO,
ŽELEBNĚNÍ ULEZ, BYLELI TAM HLAVNĚ ŽELEŽNÍČÁŘI
A ŽENY, MOJINY, ŽOHEJTY DOLY, MĚKCE, RÁDČI, NĚLY
ZANERDY, NĚHĚSTI BYLO MĚKCE, V PROJEKT SE TAPÍ
SHODLO KOLEŽOVAT A POČKAVAT ZAJANĚ.

S BABIČKOU JIŠE ERČTO CHA-
DILY DO LESA NA MALINY, PAK
JŠE VYRÁBĚLY MALINOVÝ SI-
RUPNEHO NAKLÁDALY OKUR-
KY, KVASÁKY, BABIČKA ČÁSTO
PEKLA MORAVSKÉ KOLAČKY.

BABIČKA BYLA ČESKÁ, KAK
JEJÍ, I TĚSTO KA ČELEBA H I ČA
DĚVALA ČANA.

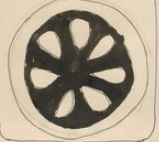
KLAVNĚ DA TĚSTO A
KUCVALA A KĚVAVAT
MOJ ŠNĚ ČELEBY PA-
KULA, ZANĚLA ŽE
KOLUČEK, DO TĚSTA
VŠEY OTISKLA
SKLONOVKOU.

ŠTĚLĚ STĚŠEŠI RUTOH ŽANĚ
SLA DO MORAVSKÉ PEKARNY,
KDE JCI PEKÁK UPEKL.

ČELEBA JŠE MĚLA NĚRABEJI
SE TRADIT A KOLUČKY ŽANĚLAM DO
TĚVĚI NA POSE ŽENY.

Ilustrační fotografie ze setkání na zahradě při předávání koláží.